

IX/6,27

IGU

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
V LJUBLJANI

PROSTORSKE ZNAČILNOSTI RAZVOJA TURISTIČNIH KRAJEV
V SLOVENIJI

Ljubljana, 1966

LJUBLJANA, Aškerčeva cesta 12

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE V LJUBLJANI

6

PROSTORSKE ZNAČILNOSTI RAZVOJA TURISTIČNIH KRAJEV
V SLOVENIJI

Nosilec:
dr. Matjaž Jeršič

Ljubljana, 1966

26. 11. 74

PROSTORSKE ZNAČILNOSTI RAZVOJA TURISTIČNIH KRAJEV V SLOVENIJI

U v o d

Gibanje v turističnem prometu Slovenije z vseni pomembnejšimi statističnimi pokazatelji je najčešče obravnavano v okviru celotnega prostora Slovenije ali v okviru posameznih skupin turističnih krajev (gorski kraji, obmorski kraji, zdraviliški kraji, ostali turistični kraji, neturistični kraji). Analize, v katerih je vzeta kot statistična enota kraj, pa pogosto razvrščajo turistične kraje po obsegu števila nočitev ali po nekaterih drugih kriterijih, ki ne vsebujejo globlje tipološke zasnove razdelitve slovenskih turističnih krajev.

V mozaiku slovenskih turističnih krajev pa nastaja vse več različno pomembnih tipov, ki se ločijo med seboj po mnogih lastnostih, ki jim ^{jih} daje njih funkcija v turističnem prometu.

Pogosto analiziramo skupaj v isti skupini kraje, ki so si po svoji turistični funkciji različni, zaradi česar povprečki med njimi pogosto zakrivajo njih medsebojne razlike. Ravno te razlike pa nam omogočajo zadostno mikroprostorsko poznavanje problemov in tendenc posameznih krajev v odnosu do celotne Slovenije. Tak vpogled pa nam je nujno potreben za določanje kakršnihkoli načrtov za urejanje prostora.

Specifičen položaj Slovenije in njenih posameznih delov v turističnem prometu je v splošnem znan. Znano je, da je prostor Slovenije danes pod vplivom različnih turističnih motivov in tokov.

Tako v naših turističnih in neturističnih krajih prevladujejo predvsem naslednji motivi, ki vplivajo na strukturo turističnega prometa:

1. Kraji, ki privlačujejo poslovne goste, to je goste, ki obiščejo nek kraj v zvezi s svojimi poslovnimi dolžnostmi.
2. Kraji, kamor se usmerjajo prebivalci bližnjih naselij

na krajši izlet, naj si bo ob nedeljah ali praznikih, zaradi počitka, zabave, športa, ipd.

Ta motiv poleg domačih slovenskih gostov privlačuje vse večji del gostov tudi iz sosednjih obmejnih krajev.

3. Kraji, kjer se ustavljajo gosti za krajši čas na svoji poti proti nekemu cilju. Ti gostje pa so lahko tako na poslovnem potovanju, kakor tudi na potovanju, ki mu je cilj počitek, ogled, idr. motivi.

4. Kraji, ki pomenijo gostom končni cilj njihovega potovanja zaradi različnih motivov (oddah, zabava, šport), zaradi česar se v njih ustavljajo za več dni.

5. Kraji, kjer se ustavljajo gosti, ki jim je osnovni cilj zdravljenje oz. okrevanje. Ker je okrevanje vezano ponavadi na daljše kurativno dobo, se zato gosti v teh krajih ustavljajo za dolj časa.

Nedvomno so to poglavitni motivi, ki privlačujejo goste v kraje slovenskega prostora. Vsak od teh motivov pa lahko velja za domače kot tuje goste. Pri tem je zlasti pomembno dejstvo, da so z vsakim od teh motivov povezane neke določene skupne značilnosti, ki so vezane na prostor in čas (na določene prirodne pogoje, na določen letni čas, na določeno dobo bivanja, itd.).

Na podlagi ugotavljanja teh motivov smo izdelali tipološko razvrstitev slovenskih turističnih krajev. Ker je vsak od motivov vezan na določen prostor, smo lahko s tako razporeditvijo ugotovili pomembne prostorske razlike v turistični funkciji posameznih krajev in dalje tudi regij. Iz statistične dokumentacije seveda ni možno ugotoviti točnega računskega deleža gostov, ki jim je bil poglaviten posamezen motiv, temveč je to za mnoge kraje možno ugotoviti le približno.

Za ugotavljanje teh motivov in njih učinkov, ki se izražajo v nekaterih pomembnih statističnih pokazateljih, smo izbrali leto 1964. Z nadaljnjimi primerjavami s podatki preteklih in bodočih let pa lahko uspešno sledimo spreminjajoči se turistični funkciji v vlogi posameznih krajev, oziroma tendencam prostorskega razvoja turizma, ki pa ga lahko deloma ugotovimo že iz samega

obdelanega enoletnega obdobja.

Za ugotavljanje klasifikacije turističnih krajev smo se naslonili na osnovno statistično gradivo, ki pa žal ne zajema celotnega turističnega prometa, saj registrira samo tiste goste, ki v kraju prenočujejo. Zato ne moremo zajeti tistih ⁱⁿ gostov, ki prihajajo v nek kraj samo na enodnevni oziroma nekajdnevni izlet. Zaradi vse večje mobilnosti turizma v nekaterih slovenskih turističnih krajih se delež takih gostov, ki v kraju ne prenočujejo, stalno veča. Žal tega faktorja ni bilo mogoče upoštevati.

Kot osnova klasifikacije posameznih krajev oziroma posameznih turističnih točk so nam služili predvsem podatki: a) število, struktura in tip prenočitvenih zmogljivosti, b) število gostov in nočitev, c) povprečna doba bivanja gostov, d) delež prenočitev v posameznih letnih obdobjih, e) izkoriščenost prenočitvenih zmogljivosti, f) nacionalna struktura gostov; torej vsi tisti pokazatelji, ki jih nudi naša turistična statistika.

Klasifikacija in značilnosti turističnega prometa posameznih krajev Slovenije (v letu 1964).

Rezultati raziskave nam kažejo, da lahko v Sloveniji glede na značilnosti turističnega prometa, ki izhajajo predvsem iz prevladujočih turističnih motivov, ki privlačujejo goste, ločimo naslednje tipe krajev, ki se med seboj ločijo tudi bistveno po različnih turistično-prometnih učinkih:

I. Termalna in mineralna zdravilišča - s celoletno sezono, s močnejšim poudarkom na poletni sezoni.

V to skupino lahko uvrstimo naše pomembnejše kraje ob mineralnih (Slatina Radenci, Rogaška Slatina) in termalnih (Šmarješke Toplice, Laško, Dolenjske Toplice, Dobrna, Čateške toplice) izviri. Pri teh krajih prevladuje motiv zdravljenja, ki je vezano na določeno kurativno dobo.

-Vsi ti kraji izkazujejo povprečno dobo \bar{x} bivanja gostov, ki je (razen pri Slatini Radencih) bila v letu 1964 daljša od

le dni. Povprečna doba bivanja gostov je namreč nekoliko višja v tistih krajih tega tipa, v katerih je večji delež gostov, ki prihajajo na zdravljenje po napotkih zdravstvenega zavarovanja.

- Na zinsko polovico leta (I,II,III,IV,XI, XII meseci) odpade nad 25% letnih nočitev, v nekaterih celo nad 30% (Laško, Šmarješke toplice).

-Delež nočitev tujih gostov je sorazmerno majhen - pod 6%, s izjemo v Slatini Radencih 19,3%, in v Rogaški Slatini 22,0%. Oba ta dva kraja imata v primeri z ostalimi kraji primernejšo opremo zmogljivosti, ki bolj ustreza tujim gostom.

Nižja povprečna doba bivanja in nekoliko večji delež tujih gostov v Slatini Radencih pa gre na račun nekoliko opaznejšega deleža prehodnih gostov, ki ne prihajajo na zdravljenje. Temu je vzrok bližina meje (malobojni promet), bližina Maribora in opremljenost, ki ni namenjena zdraviliškim gostom (kopališče).

- Zaradi celoletnega obratovanja in zasedenosti tudi izven letne sezone, izkazujejo ti kraji visoko iskoriščenost zmogljivosti. Gostinsko - zdraviliški obrati izkazujejo v letu 1964 povprečno iskoriščenost 1 postelje - v Laškem 335 dni, v Čateških toplicah 291 dni, v Dobrni 258 dni, v Rogaški Slatini 240 dni, v Šmarjeških toplicah 223 dni, v Slatini Radencih 188 dni. in v Dolenjskih toplicah 160 dni.

Ostale prenočitvene zmogljivosti, to je zasebne sobe ali zasebna gostišča so iskoriščena le v poletnem obdobju, ko so gostinsko-zdraviliški obrati prenapolnjeni. Zato prenočitvena ležišča izkazujejo letno iskoriščenost 1 postelje od 40 do 80 dni.

II. Klimatsko - zdraviliški kraji
s celoletno sezono, z močnejšim poudarkom na poletni sezoni.

V ta tip lahko prištevamo le dva kraja: Gozd Martuljk in Mojstrano. V obeh krajih prevladujejo namreč gosti, ki prihajajo

na zdravljenje ali okrevanje. Zato kašeta oba kraja podobne karakteristike kot predhodni.

- Povprečna doba bivanja gostov traja nad 10 dni.

- Na zimsko polovico e leta odpade v Martuljku 35,5 in v Mojstrani 21,4% nošitev.

- Kljub temu, da ležita ob turistično važni cesti, je delež tujih gostov relativno majhen (pod 10%), saj večina prenočitvenih zmogljivosti služi zdravstvenemu turizmu domačih gostov.

- Zaradi celoletnega obratovanja je izkoriščenost zmogljivosti, ki služi zdravstvenemu turizmu, visoka: v Mojstrani je 1 postelja izkoriščena 162 dni, v Martuljku 272 dni. Medtem ko se ostale prenočitvene zmogljivosti, ki ne služi zdravstvenemu turizmu, ^{iskoriščene} samo v poletni sezoni, zaradi česar je pri njih izkoriščenost precej nižja: Mojstrana 36 dni in Gozd Martuljk 73 dni.

III. Klimatsko - zdraviliški, oziroma počitniški kraji z močnejšim poudarkom na poletni sezoni. V to skupino lahko uvrstimo dva kraja, ^(Jezerško in Poljč) v katerih zdravstveni motiv pri obisku ni več prevladujoč, temveč se prepleta s počitniškim. Vendar pa je vpliv zdravstvenega turizma še toliko močan, da je viden v strukturi turističnega prometa.

Vpliv zdravstvenega turizma je močnejši na Jezerskem. Odraša se v visoki povprečni dobi bivanja gostov (8,5 dni), ter v opaznem relativnem deležu prenošitev v zimski polovici leta (33,0%). Kljub temu, da leži Jezersko ob turistično prometni cesti, je tudi tu delež nošitev ~~ni~~ tujih gostov relativno majhen (le 3,8% tujih prenošitev).

Majhnemu deležu prenošitev tujih gostov pa ni varok le močan delež zdraviliških zmogljivosti, saj je tu delež nezdraviliških domačih gostov v poletni sezoni večji od zdraviliških. Nedvomno vpliva na to tudi pomanjkanje sodobnejših prenočitvenih zmogljivosti, oziroma struktura obratov (počitniški domovi delovnih kolektivov).

Predvsem zaradi zdraviliških gostov je povprečna letna iskoriščenost gostinskih zmogljivosti še ugodna - 127 dni. Toda obrati, ki nimajo gostov, ki prihajajo zaradi zdravljenja, so navezani na obratovanje le v kratki poletni sezoni. Zato v zasebnih sobah povprečna letna iskoriščenost znaša le 18 dni in v počitniških domovih 73 dni.

V to skupino pa smo uvrstili tudi Bohinj. # Delež gostov, ki prihajajo semkaj zaradi zdravljenja, je še precej manjši od deleža ostalih gostov.

Kljub temu, da je v zdraviliški turizmu usmerjen le en obrat, pa se to dovolj močno odraža, da lahko Bohinj klasificiramo kot zdraviliško-počitniški kraj.

V letu 1964 je znašala povprečna doba bivanja v Bohinju le 4,4 dni in se torej v tem podatku ne odraža več zdraviliški značaj kraja. Pač pa je 18,1% vseh letnih prenočitev odpadlo na zimsko polovico leta, kar je učinek obiska predvsem zdraviliških gostov.

Vendar lahko ravno v Bohinju pričakujemo hitro spreminjanje tega takega razmerja med zimsko in poletno polovico leta zaradi uveljavljanja zimskih gostov, zaradi oživiljene zimsko-športne dejavnosti, po zgraditvi objektov na Voglu.

Povprečna letna iskoriščenost gostinskih zmogljivosti znaša le 92 dni, počitniških domov 90 dni, zdraviliškega obrata 256 dni in zasebnih sob le 31 dni.

IV. K O P A L I Š K O - p o č i t n i š k i o b m o r s k i k r a j i z i z r a s i t o p o l e t n o s e z o n o.

V to skupino lahko uvrstimo naslednje kraje ob morju: Ankarana, Strunjan, Beli Križ, Valdoltra, Debeli rtič in Seča. To so izrasli kopališki kraji. V njih skoraj v celoti (razen pri Ankaranu) prevladujejo počitniški domovi delovnih organizacij, ki so namenjeni predvsem svojim članom v času letnih dopustov. To se izraža v povprečni dobi bivanja gostov, ki znaša še nad 6 dni. Razen v Ankaranu, kjer je večji hotelsko-gostinski obrat, je delež tujih gostov neznaten.

- Prenosite v celoti odpadejo na letno polovico, osiroma

skoraj le na mesec junij, julij in avgust.

Ker so obrati zasedeni le v času optimalnih klimatskih pogojev za kopanje, je značilna nizka povprečna stopnja izkoriščenosti 1 postelje: Beli Križ 48 dni, Valdoltra 37 dni, Debeli rtič 43 dni, Seča 35 dni. Ugodnejša je le pri Strunjanu-112 dni, in Ankaranu - 83 dni.

V. K o p a l i š k o - p o č i t n i š k i o b m o r s k i k r a j i s p o l e t n o t e r n e z n a t n o z i m s k o s e z o n o.

V to skupino lahko uvrstimo Portorož in Piran. V teh krajih, kjer sicer tudi prevladujejo podobni motivi pri obisku kot pri predhodnih, ^{on tipe} je drugačna struktura turističnega prometa posledica drugačnih tipov prenočitvenih zmogljivosti. V obeh krajih se namreč gostinsko-hotelski obrati, počitniški domovi in zasebne sobe poleg tega pa je v njih celotna turistična opremljenost popolnejša.

Zato privlačujeta oba krāja poleg stacionarnih domačih in tujih gostov tudi precej prehodnih gostov, in to deloma tudi v zimski polovici leta.

Delež stacionarnih gostov je precej velik, zato znaša povprečna doba bivanja gostov v Portorožu 8,1 dni in v Piranu 4,9 dni.

Sezonske razlike se izražajo zlasti v izkoriščenosti posameznih vrst prenočitvenih obratov. Tako izkazujejo gostinski obrati v Portorožu povprečno letno izkoriščenost 153 dni (v Piranu 114 dni), počitniški domovi pa le 47 dni (v Piranu 56 dni), zasebne sobe pa 59 dni (v Piranu 47 dni).

VI. K o p a l i š k o - p o č i t n i š k i o b m o r s k i k r a j i s p o m e m b n i m d e l e ž e m p o s l o v n e g a p r e h o d n e g a t u r i z m a.

V to kategorijo lahko uvrstimo Izole in Koper. Oba kraja kljub industrijsko-gospodarski usmerjenosti izkazujeta

še močno povečanje števila nočitev v času poletne turistično-kopalne sezone. V obeh krajih so poleg gostinsko-hotelskih zmogljivosti tudi počitniški domovi in zasebne sobe, ki pa služijo le v poletni turistični sezoni. To kaže, da je pri obeh krajih počitniški motiv še važen

Toda poleg tega se pri obeh uveljavlja tudi poslovni turizem. Na to kaže v primeri z ostalimi slovenskimi obmorskimi kraji pomembnejši delež nočitev v zimski polovici leta (Izola 13,8% prenočitev v zimski polovici leta, Koper pa 25,7%), ^{ter} precejšen delež jugoslovanskih gostov izven republike Slovenije. Delež jugoslovanskih gostov izven republike Slovenije je namreč v drugih slovenskih obmorskih krajih neznan. Pa tudi povprečna doba bivanja gostov je nižja kot v ostalih obmorskih krajih, kot posledica poslovno-prehodnega turizma. Tako znaša povprečna doba bivanja gostov v Kopru 2,1 dni in v Izoli 3,6 dni. Ker se le hotelske zmogljivosti izkoriščajo v letni in zimski polovici, so razlike v izkoriščenosti posameznih tipov obratov tudi tu precej velike - v Kopru znaša povprečna letna izkoriščenost gostinsko-hotel. ležišč 141 dni (v Izoli 181 dni), ležišč počitniških domov le 48 dni (v Izoli 84 dni) in zasebnih ležišč 68 dni (v Izoli 38 dni).

VII. K o p a l i š k o - p o č i t n i š k i o b j e z e r s k i k r a j s poletno ne in neznatno zimsko sezono, z močnim vplivom prehodnega in izletniškega turizma.

V to skupino uvrščamo samo Bled, ker ima nekaj povsem svojstvenih značilnosti. Povprečna doba bivanja znaša le 3 dni kljub temu, da je kopalniško-počitniški motiv pomemben. Med prenočitvenimi obrati je tudi precej počitniških domov, za katere je na splošno značilna daljša doba bivanja gostov.

Na manjšanje povprečne dobe bivanja gostov vpliva predvsem precej močan delež prehodnih inozemskih gostov, ki se ustavljajo na poti proti morju, deloma pa tudi precejšen delež izletnih gostov, tako domaših kot tujih, ki prihajajo senkaj zaradi atraktivnosti kraja (ekskurzije). Delež takih gostov je tako velik, da bistveno vpliva na povprečno dobo bivanja gostov.

V poletnem času je na Bledu vendarle še močnejši delež stacioniranih gostov, kot ga kaže celoletni povpreček .

Na zimski polovici leta odpade samo 8,8% letnih nošitev, saj so le te omejene v glavnem na hotelske obrate, medtem ko ostali obrati ne poslujejo. Vendar je tudi del nošitev v zimski polovici leta pod vplivom poslovnih motivov (npr. tečaji). Delež inozemskih gostov se v zadnjem času veča in je znašal 1964. leta 56%.

Tudi na Bledu so velike razlike med izkoriščenostjo posameznih tipov obratov - tako izkazujejo hoteli povprečno letno izkoriščenost 1 postelje 174 dni, poštinski domovi 93 dni in zasebne sobe le 26 dni.

Torej je v hotelih in poštinskih domovih povprečna izkoriščenost celo nekoliko ugodnejša kot v slovenskih kopališko-obmorskih krajih.

VIII. P o š t n i š k o - p r e h o d n i o z i r o m a i z - l e t n i š k i k r a j i s p o l e t n o i n z i m s k o s e z o n o .

V to skupino v uvrščamo: Kranjsko goro, Podkoren, Rateče-Planico, Vel. Planino,, Krvavec, Pokljuko-Goreljek in vzh. Pohorje. Vse našete kraje združuje skupna karakteristika, da več kot 30% nošitev odpade na zimsko polovico leta zaradi zimsko-športne sezone. V nekaterih od teh krajev je pod vplivom zimsko-športnega turizma delež nošitev v zimski polovici leta še presegel poletni delež (Podkoren, Krvavec, Pokljuka), ali pa sta oba deleža skoraj enaka (Kranjska gora, Rateče-Planica). V naštetih krajih razen na Pokljuki pa povprečna doba bivanja ni daljša od 4 dni kljub temu, da v nekaterih obratih lahko ugotovljamo pretežno stacionarne goste s daljšo dobo bivanja. Toda povpreček je v skladu s precejšnjim deležem zletniških gostov v zimski polovici leta, oziroma s precejšnjim deležem prehodnih (tranzitnih) predvsem tujih gostov v letni polovici leta.

Glede na delež tujih gostov pa lahko te kraje delimo v dve skupini. Kraji, ki leže ob pomembnih turističnih cestah inozemskega tranzitnega toka, oziroma v bližini meje, izkazujejo

opazen delež nočitev tujih gostov (Kranjska gora 33,6%, Podkoren 37,3%, vzhodno Pohorje 16,8%). Medtem ko ostali kraji te skupine, ki so vstran od glavne turistične poti, izkazujejo le neznamenat del nočitev tujih gostov (Vel. Planina 0,1%, Krva-vec 4,1%). Vendar pa na to vpliva deloma tudi sama struktura prenočitvenih obratov (večina prenočitvenih ^{zadejih delu} ~~prenočitvenih~~ ^{bratih} ~~prenočitvenih~~ = zmogljivosti sestavljajo počitniški domovi.)

Kljub dvojni turistični sezoni pa izkazujejo podatki nizko izkoriščenost ležišč. Na to vpliva kratkotrajnost obeh sezon, deloma pa tudi ^{precejšnje delu} ~~precejšnje~~ ^{ih} ~~precejšnje~~ ^{ih} prenočitvene ~~prenočitvene~~ ^{ih} zmogljivosti, ^{bi so} ~~precej slabše zasedene.~~

V primerjavi s ostalimi slovenskimi turističnimi kraji pa je ~~pa~~ značilna boljša zasedenost zasebnih prenočitvenih zmogljivosti (Kranjska gora izkazuje sploh najboljšo povprečno zasedenost zasebnih ležišč v Sloveniji). Tako znaša povprečna doba bivanja v gostinko-hotelskih obratih v Kranjski gori 108 dni, v Planici 94 dni, v Podkorenu 85 dni (V tem letu še ni posloval sodoben hotel "Prisank" v Kranjski gori.) V počitniških domovih Kranjske gore pa 61 dni, Planice 49, Podkorena pa 49 dni. V zasebnih sobah pa 112 dni v Kr. gori, in 33 dni v Ratešah.

IX. počitniško - prehodni oziroma izletniški kraji s poletno sezono.

V ta tip uvrščamo: Log pod Mangartom, Bovec, Liesce, Planino pod Golico, Logarsko dolino in Solčavo.

Te so kraji v gorakem svetu, toda ker nimajo zimske sezone, odpade na poletno polovico leta nad 90% vseh letnih nočitev.

Poleg tega je za njih značilna zelo kratka povprečna doba bivanja gostov, ker se pri njih menjavajo tako stacionarni kot prehodni gostje. Večina teh krajev leži v prirodno zanimivem okolju, ali ob važnih sezonsko-turističnih prometnih poteh (Log pod Mangartom, Bovec, Logarska dolina), zato privlačujejo precej izletnih, oziroma prehodnih gostov.

Zaradi kratke poletne sezone je izkoriščenost prenočitvenih ležišč nizke (in razen v Logarski dolini) niti v gostinsko-

hotelskih obratih ne presega 100 dni. ^{6m} X ležišče v gostinskih obratih je bilo zasedeno v Logu pod Mangartom 47 dni, v Lescah 62 dni, v Bovecu 84 dni, v Logarski dolini 119 dni, ² v Solčavi 22 dni.

-Delež prenočitev inozemskih gostov pa je pri teh krajih precej različen, zavisen je zlasti od lege kraja glede na glavno cestno-turistično smer. Zato imata npr. visok delež prenočitev tujih gostov Lesce (84%), Bovec (53%), zelo nizek pa npr. Logarska dolina (4,8%).

Visok delež nočitev tujih gostov ^{v Lescah} ~~je~~ ^{pa je} pa tudi posledica močno obiskanega campinga.

X. P o š i t n i š k i k r a j i s p o l e t n o s e z o n o. V to skupino lahko uvrstimo manjše kraje z manjšimi in skromnejšimi prenočitvenimi obrati: Črni vrh nad Idrijo, Gornji Grad, Luče, Ljubno ob Savinji, Mozirje, Predvor, Begunje, Poljane. Ker leže večinoma v stran od glavnih prometnih poti in močnejših poslovnih središč, je v njih prehodnih ali izletnih gostov le malo. Večina nočitev zato odpade na goste, ki ostanejo v kraju več dni. Povprečna doba bivanja gostov je zato nekoliko višja od 4-8 dni. (Črni vrh 6,4, Gor. Grad 7,6, Luče 4,5, Ljubno 5,6, Mozirje 8,8, Predvor 5,5, Begunje 7,3). Ker pa je obisk gostov omejen le na kratko poletno sezono 2-3 mesece, = izkazujejo zelo nizko povprečno letno izkoriščenost, ki znaša: (skupaj za vse prenočitvene zmogljivosti) v Ljubah 19 dni, Gor. Gradu 43 dni, v Ljubnem 30 dni, v Mozirju 29 dni, v Predvoru 26 dni, v Begunjah 25 dni.

Tudi relativni in absolutni delež ^{nočitev} tujih gostov je zaradi oddaljenosti od glavnih cestnih smeri ter slabših prenočitvenih zmogljivosti nizek. Razen v Ljubnem ne presega 20%.

XI. I z r a s i t i p r e h o d n i k r a j i s p o l e t n o i n m a n j ^{izvrt} z i m s k o s e z o n o

V to skupino se uvrščajo manjši kraji ali sploh posamezni prenočitveni objekti, pri katerih je večji del obiska vezan

na čas poletne turistične sezone. Izkazujejo zelo kratko povprečno dobo bivanja, ki v nobenem od njih ne presega 2 dni.

V to skupino v uvrščamo ob glavnih cestah razvrščene naslednje objekte, pri katerih je povprečna doba bivanja zelo kratka: Medno 1,2 dni, Logatec 1,0, Otočec 1,2, Sežana 1,5, Postojna 1,1, Most na Soči 1,3, Mokrice 1,1, Vrhnika 1,7.

Večina, to je nad 70 % nošitev v teh obratih odpade na letno polovico leta, kar kaže, da je v njih promet v nočni meri odvisen od turistov, ki potujejo poleti mimo. To nadalje izkazuje tudi visok delež nošitev tujih gostov, ki v vseh presega 50%. ~~delom letnih nošitev.~~

Da pa ti kraji niso le pod vplivom poletnega turističnega toka, temveč so postali pomembni tudi za ostale goste, ki potujejo s cestnimi prometnimi sredstvi (predvsem poslovni gosti), priča pomemben delež nošitev v zimski polovici leta. K zimski zasedenosti pa lahko pripomore tudi to, da je v obdobjih zasedenosti prenočitvenih zmogljivosti v večjih poslovnih centrih, del gostov prisiljen koristiti te obrate.

Za večino teh obratov je zato značilna ugodna stopnja iskoriščenosti, zlasti še za tiste, ki imajo solidno sobno opremljenost. Medno 189 dni, Otočec 119 dni, Vrhnika 192 dni, Sežana 204 dni, Postojna 130 dni, Mokrice 191 dni, Podvin 162 dni, Logatec 118 dni.

XII. I z r a z i t i p r e h o d n i k r a j i s k r a t - k e p o l e t n o s e z o n o.

Posebno mesto zavzemajo nekateri manjši kraji, oziroma posamezni prenočitveni objekti, za katere je značilen izrazit prehodni pomen, toda samo ob višku poletne turistične sezone. To so nekateri kraji, v katerih se se pod vplivom naraščajočega cestnega prometa pričele razvijati prenočitvene zmogljivosti, ki v času zasedenosti večjih krajev odtegnejo del gostov.

To so kraji s manjšimi gostinskimi obrati ali zasebnimi ležišči kot npr. Maklo, Vransko, Trojane, Prebold, Posavz, Lepe-na, Pivka, Divača.

XIII. Kraji s poslovnim in prehodnim turizmom.

Vešje število naših krajev s prenočitvenimi zmogljivostmi lahko uvrstimo v to skupino, saj se v njih mešata dva motiva obiska - bivanje zaradi poslovnega obiska in bivanje turistov zaradi ogleda kraja, krajšega počitka ipd. V večini slovenskih gospodarskih središč lahko ugotovljamo vpliv obeh teh glavnih motivov obiska.

Kljub temu, da se v poletnem času na splošno zmanjša delež poslovnih potovanj, večina naših gospodarskih središč izkazuje največ prenočitev v tem času. Zato je v nekaterih krajih potrebno - zmogljivosti v poletnih mesecih povečati s pomožnimi - v internatih, domovih, ipd. Tudi sama nacionalna struktura - delež inozemskih gostov - kaže, da naša mesta niso privlačna le za poslovne goste.

Toda zaradi poslovnih potovanj, ki prevladujejo v zimski polovici leta, sta zimska in poletna deleža prenočitev v mnogih krajih še dokaj uravnovešena. V manjših krajih odpade na zimsko polovico leta (še odštejemo nočitve v začasnih obratih - ~~camping~~^{camping}, internatih) 30-50% nočitev (Ljubljana, Kranj, Maribor, Celje, Gorica, Velenje, Kamnik, Novo mesto, Tržič, Krško, Ptuj, Ajdovščina, Idrija, Ilirska Bistrica, itd).

Ker pa odpade na poletne mesece vendarle največji delež nočitev, se dovolj jasno kaže, da so naši sicer "neturistični" kraji za sedanjí turizem, čeprav le prehodni, zelo pomembni.

Vzrok taki vlogi leži nedvomno tudi v tem, da so v mnogih od teh krajev prenočitveni obrati kvalitetnejši; poleg tega pa v teh krajih turisti najdejo popolnejšo splošno turistično opremljenost (boljšo oskrbo, zabavo, itd) kot npr. v mnogih "prirodno sicer lepših turističnih" krajih. Nedvomno pa so mnogi manjši turistični kraji tujim gostom sploh nepoznani.

Največji delež nočitev tujih gostov odpade na mesta, oziroma kraje ob glavnih turističnih cestnih žilah (Ljubljana, Kranj, Koper, Tržič, Ilir. Bistrica). V teh krajih je relativni delež prenočitev skoraj tako velik, kot v naših najbolj znanih turistično-počitniških središčih.

V skladu s tem je za ta tip krajev značilna visoka letan

izkoriščenost, ki ^{je} seveda najvišja tam, kjer se srečuje najmočnejši poletni tok turistov in kjer je najmočnejši tudi poslovni obisk.

Tako znaša v gostinsko hotelskih obratih izkoriščenost 1 postelje: v Ljubljani 281 dni, Kranju 271, Celju 224, Mariboru 206, Novem mestu 241, Domžalah 210, Ilirski Bistrici 194, Trzinu 144 itd. K temu ~~se~~ tipu krajev lahko prištevamo večino slovenskih mest, ki jih nismo zajeli v predhodnih skupinah.

Izjema so le nekateri tipično industrijski kraji, v katerih je delež poslovnega turizma močno v prevladi. Ti kraji imajo zato več nočitev v zimski polovici leta. Taki kraji so npr. Jesenice, Ravne, Kočevje.

XIV. P l a n i n s k i d o m o v i .

Kot poseben tip lahko uvrstimo planinske domove. V našo klasifikacijo jih nismo uvrstili, ker so večinoma raztreseni in zato kot posamezne točke izkazujejo ^{manjši} delež ^{nočitev}.

Z a k l j u š e k

Navedeni poskus klasifikacije turistične vloge slovenskih naselij oziroma posameznih večjih objektov glede na nekatere skupne karakteristike nam nudi več pomembnih zaključkov.

Ugodnejša izkoriščenost prenočitvenih zmogljivosti se v splošnem ne ujema s tistimi kraji oziroma prostorom, ki ga v turistično - prirodnem smislu običajno visoko ocenjujemo.

Navedeni pokazatelji kažejo, da se izkoriščenost v prirodno istem ali enakem prostoru veča z boljše in sodobnejšo opremljenostjo, z lege posameznih krajev ne toliko v prirodno "lepem" pejzažu, temveč bolj z lege v bližini glavnega slovenskega cestnega križa. (Izjemo tej trditvi so zdraviliški kraji).

Tako stanje se razodeva z nizko izkoriščenostjo prenočitvenih zmogljivosti in z majhnim deležem nočitev tujih gostov v nekaterih prirodno visoko cenjenih, toda slabo opremljenih in prometu odmaknjenih krajih. Npr. Kraji v dolini Soče (Trenta, Kobarid, Log po Mangartom, Soča, pa tudi Bovec), nekateri kraji na Gorenjskem (Jesensko, s deloma Kranjska gora (leta 1964), Rateče-Planica, Podkoren, idr.), kraji v Savinjskem

področju (Mozirje, Ljubno, znanja Luče, idr.)

Po drugi strani pa nekateri naši kraji brez pomembne prirodne atraktivnosti, toda s sodobno opremljenostjo ali lego ob cesti privlačujejo pomemben obisk gostov (veli del naših "neturističnih" mest, itd).

V mnogih primerih pa na pomembnost nekega kraja glede na njegovo izkoriščenost pogosto vpliva samo struktura prenošitvenih obratov, ki lahko zavira ali pospešuje razvoj - izredno slaba izkoriščenost v krajih s prevlado zmogljivosti v počitniških domovih zaprtega tipa.

Tudi povprečna letna izkoriščenost ležišča v zasebnih sobah (razen v Kranjski gori in Ljubljani) ne presega 100 dni. V nekaterih krajih kot npr. Tržiču, Izoli, Piranu, Bledu, Lepeni, Solčavi, Lučah, Gor. Gradu, Ljubnem, Radencih, Bohinju, Mozirju, Ratešah, Jezerskem, Predvorju, Begunjah znaša povprečna letna izkoriščenost 1 postelje ^{v zasebni sobi} manj kot 50 dni.

To pomeni, da zasebne sobe v Sloveniji na splošno niso dosegle vloge kot pomemben tip zmogljivosti, ki bi lahko s tem močneje usmerjal ljudi v turistično dejavnost, s čemer pa bi posredno vplival na nadaljnje opremljenost posameznih naselij. Ni dvoma, da je nesodobna opremljenost mnogih zasebnih sob vzrok da pomenijo marsikje le najnujnejše kritje primanjkljaja ob višku sezone.

Kraj	Povpr. doba bivanja	Delež prenoč. v letni	Delež prenoč. v zimski	Letna izkor. dni	Delež tujih prenoč.	Delež gostin. ležišč	Delež počit. ležišč	Delež okreval. ležišč	Delež zaseb. ležišč	Izkor. ležišč	Izkorišč. počit. ležišč	Izkorišč. zdrav. zaseb. ležišč	
Rogaška Slatina	14,8	70,1	29,9	194	22,0					-	45	240	56
Slatina Radenci	9,3	76,1	23,9	145	19,3					-	-	188	43
Dobrna	14,8	71,5	28,5	184	5,6					24	-	258	86
Čateške toplice	12,1	73,1	26,9	281	3,8					90	-	291	-
Laško	17,8	53,7	46,3	235	4,5					136	-	335	40
Dolenjske toplice	11,4	71,7	28,3	133	4,9					-	-	160	62
Šmarješke toplice	11,7	69,3	30,7	223	4,7					-	-	223	-
Mojstrana	10,1	78,6	21,4	97	7,3					36	-	163	-
Gozd Martuljk	11,6	64,5	35,5	256	2,3					79	-	272	-
Bohinj	4,4	81,9	18,1	74	34,2					92	90	256	31
Ljubljana	1,4	65,4	34,6	259	46,9					281	-	-	112
Kranj	1,8	60,5	39,5	237	37,2					271	-	-	89
Celje	1,4	53,2	46,8	210	21,1					224	-	-	39
Gorica	1,5	57,5	42,5	186	20,4					186	±	±	±
Maribor	1,4	53,8	46,2	197	27,2					206	-	-	30
Koper	2,1	74,3	25,7	110	53,7					141	48	-	68
Črnomelj		53,7	46,2	154	6,0					154	-	-	-
Velenje	1,9	69,0	30,9	158	29,7					158	-	-	-
Domžale				210	20,4					210	-	-	-
Kamnik	1,8	54,6	45,4	118	19,1					118	-	-	-

Kočevje	2,1	48,6	51,4	135	11,0	135	-	-	-
Novo mesto	1,8	67,5	32,5	241	14,5	241	-	-	-
Škofja Loka	2,1	71,5	28,5	104	25,3	223	-	-	62
Tržič	2,0	56,8	43,2	68	32,3	144	-	-	18
Krško	1,9	60,3	39,7	136		136	-	-	-
Ptuj	1,3	51,2	48,8	177	31,6	177	-	-	-
Ravne	1,3	47,4	52,6	174	15,2	174	-	-	-
Murska Sobota	2,2	70,7	29,3	126	20,2	160	-	-	54
Ajdovščina	1,7	56,0	44,0	197	24,6	197	-	-	-
Idrija	2,4	55,3	44,7	125	16,5	125	-	-	-
Slov.Bistrica	1,7	66,8	33,2	194	44,6	194	-	-	-
Jesenice	1,7	48,8	51,2	187	20,4	187	-	-	-
Izola	3,6	86,2	13,8	82	52,1	181	84	-	38
Ankeran	6,6	100	-	83	52,0	126	60	-	-
Beli križ	6,0	100	-	48	-	48	-	-	-
Valdoltra	8,4	100	-	37	-	-	37	-	-
Debeli rtič	10,1	100	-	43	-	-	43	-	-
Seča	4,8	100	-	35	2,3	-	35	-	-
Portorož	7,1	93,7	6,3	79	65,2	153	47	-	59
Strunjan	8,5	89,1	10,9	112	9,9	-	112	-	-
Piran	4,9	96,4	3,6	57	40,6	114	56	-	47
Bled	3,0	91,2	8,8	88	56,1	184	93	-	26
Črni vrh	6,4	86,7	13,3	57	71,9	57			
Log po Mangartom	2,5	94,2	5,7	20	23,9	47	23	-	6
Tretno	1,7	100	-	37	29,7	48	47	-	-
Bovec	2,8	92,9	7,1	85	53,0	84	-	-	85

<u>Lepena</u>	1,0	100	-	20	5,8	-	65	-	10
Kobarid	1,3	76,9	23,1	28	44,2	32	-	-	-
<u>Solčava</u>	1,9	94,6	5,4	19	6,9	22	-	-	15
<u>Logar.dolina</u>	2,3	91,7	8,3	87	4,8	119	35	-	72
<u>Luče</u>	4,5	100	-	19	17,0	24	-	-	16
<u>Gor.Grad</u>	7,6	90,8	9,2	43	8,7	50	-	-	39
<u>Ljubno ob Savinji</u>	5,6	98,7	1,3	30	36,2	30	-	-	30
<u>Mozirje</u>	8,8	97,8	2,1	29	14,7	41	-	-	27
<u>Polžev</u>	1,5	54,1	45,9	49	18,0	49	-	-	-
<u>Pl.pod Golico</u>	2,6	89,0	10,9	30	6,7	53	14	-	-
<u>Kranjska gora</u>	3,2	58,4	41,6	83	33,6	81	61	-	112
<u>Podkoren</u>	3,5	43,7	58,3	68	37,3	85	49	-	-
<u>Vršič</u>	1,6	71,1	28,9	60	20,9	-	-	-	-
<u>Rateče-Planina</u>	3,4	51,1	48,9	49	17,8	94	49	-	33
<u>Srednji vrh</u>	3,3	64,5	35,5	95	-	-	95	-	-
<u>Vel.Planina</u>	2,0	69,1	30,9	35	0,1	52	34	-	-
<u>Jezersko</u>	8,5	67,0	33,0	104	3,8	124	73	-	18
<u>Krvavec</u>	2,1	45,8	54,2	35	4,1	-	38	-	-
<u>Predvor</u>	5,5	94,6	5,4	26	18,2	-	-	-	26
<u>Okroglo</u>	15,7	100	-	81	-	-	81	-	-
<u>Bled</u>	3,0	91,2	8,8	88	56,1	174	93	-	26
<u>Pokljuka Ogor.</u>	5,3	47,1	52,9	69	43,5	81	57	-	-
<u>Radovljica</u>	6,3	84,1	15,9	65	17,6	108	40	-	69
<u>Lesce</u>	3,7	98,2	1,8	33	84,4	62	-	-	23
<u>Begunje</u>	7,3	100	-	25	23,9	43	-	-	17
<u>Vodice-Jel.</u>	1,4	100	-	44	-	-	44	-	-

Pelje TREBIJA	2,7	66,3	33,7	49	4,6	63	-	-	4
Sorica	3,6	41,4	58,6	55	1,2	-	55	-	-
Vzhj. Pohorje	2,6	60,9	39,1	103	16,8	117	104	-	-
Ribniška koča	1,7	50,5	49,5	44	1,5	-	-	-	-
Borl	1,2	86,6	13,4	27	56,1	27	-	-	-
Štatenberg		76,7	23,3	3		3			
Kotlje		100	-	132	-	-	132	-	-
Medno	1,2	64,4	35,5	189	66,9	189	-	-	-
Logatec	1,0	81,8	18,2	85	63,7	118	-	-	32
Otočec	1,2	74,0	26,0	119	63,8	119	-	-	-
Brezje	1,2	97,0	3,0	43	12,1	55	-	-	41
Vrhnika	1,7	77,8		192	57,7	192	-	-	-
Sežana	1,5	56,2	43,8	204	23,7	204	-	-	-
Postojna	1,1	88,0	11,9	130	72,4	133	-	-	105
Most na Soči	1,3	88,8	11,2	64	45,7	64	-	-	-
Mokrice	1,1	67,8	32,1	191		191	-	-	-
Metlika	1,1	53,8	46,2	39	13,3	39	-	-	-

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE V LJUBLJANI

E VIII/1,45

Naslov: Jeršič Matjaž: Prostor-
ske značilnosti razvoja turis-
tičnih krajev v Sloveniji.

Leto izdelave: 1966